

REGIONÁLNÍ ŘÍDÍCÍ A MONITOROVACÍ VÝBORY NA ÚROVNI NUTS 2

Michaela Havrdová

Usnesením vlády č. 707 z 26. října 1998 byly na území České republiky pro statistické a analytické potřeby a pro potřeby Evropské unie (EU) vymezeny územní jednotky NUTS (*La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques*). Systém NUTS (v úrovních 1 až 5)¹ byl zaveden Statistickým úřadem Evropské unie (Eurostat) k zabezpečení relativně unifikované struktury územních jednotek. Regiony NUTS 2 a 3 mají přímou vazbu na strukturální fondy; pokud jde o úroveň 1, 4 a 5, není vymezení těchto územních jednotek pro oblast regionální a strukturální politiky ve smyslu jednotlivých nařízení Rady EU ke strukturálním fondům vyžadováno, v podstatě slouží pouze pro statistické účely EU.

Úvodem

Regiony NUTS 2 jsou základními jednotkami pro čerpání podpory ze strukturálních fondů EU podle nejvíce podporovaného Cíle 1. Tento cíl je určen pro podporu regionů, které ve svém rozvoji výrazně zaostávají za ostatními. Jde o takové územní jednotky NUTS 2, jejichž HDP na jednoho obyvatele, měřený paritní kupní silou a vypočtený za poslední tři roky, je nižší než 75 % průměru EU. V rámci tohoto cíle je pozornost zaměřena především na zvýšení konkurenceschopnosti regionů, udržení a vytváření nových pracovních příležitostí, rozvoj infrastruktury a pomoc drobnému a střednímu podnikání. Česká republika je rozdělena do následujících osmi územních jednotek NUTS 2:

- Praha
- Střední Čechy (kraj Středočeský)
- Severozápad (kraj Karlovarský a Ústecký)
- Severovýchod (kraj Královéhradecký, Liberecký a Pardubický)
- Jihozápad (kraj Českobudějovický a Plzeňský)
- Jihovýchod (kraj Brněnský a Jihlavský)
- Ostravsko
- Střední Morava (kraj Olomoucký a Zlínský)

Regionální řídicí a monitorovací výbory NUTS 2

V každé z výše uvedených územních jednotek NUTS 2 pracují Regionální řídicí a monitorovací výbory (RŘMV), jejichž zřízení bylo uloženo ministru pro místní rozvoj ČR v usnesení vlády č. 40 z 11. ledna 1999, o zabezpečení přípravy pro využívání strukturálních fondů a Kohezního fondu Evropské unie. Regionální řídicí a monitorovací výbory vystupují jako regionální reprezentace NUTS 2, koordinují veškeré činnosti spojené s politikou hospodářské a sociální soudržnosti na území NUTS 2 a jsou odpovědní za přípravu programových dokumentů (především Regionálních konzultačních dokumentů a Regionálních operačních programů).

Programové dokumenty na úrovni NUTS 2

Zásadní podmínkou pro získání prostředků z fondů EU je příprava příslušných programových dokumentů, vyžadovaných pro tento účel Evropskou komisí. Státy, jež spadají celé nebo svou velkou částí pod cíl 1, musí absolvovat třístupňový postup programování - jde o zpracování Regionálního rozvojového plánu (základního programového dokumentu; v České republice se užívá označení Národní rozvojový plán, neboť pod cíl 1 spadají s výjimkou NUTS 2 - Praha všechny ostatní regiony NUTS 2),

Rámce podpory Společenství (který má charakter smlouvy mezi vládou státu přijímajícího pomoc a Evropskou komisí) a jednotlivých operačních programů (stanovujících detailní cíle a podmínky čerpání podpory na jejich dosažení, mohou být sektorové a regionální).

Konkrétní příklad struktury a obsahu Regionálního operačního programu a Regionálního konzultačního dokumentu, které byly Regionálními řídicími a monitorovacími výbory ve všech regionech NUTS 2 zpracovány, je uveden v části tohoto článku věnované charakteristice činnosti RŘMV pro region NUTS 2 - Severovýchod.

Budoucnost orgánů na úrovni NUTS 2

Působnost Regionálních řídicích a monitorovacích výborů je časově omezena. Termínem pro ukončení činnosti stávajících RŘMV je 1. 1. 2001, kdy nabývá účinnosti zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, který mimo jiné upravuje budoucnost orgánů na úrovni NUTS 2 pro oblast hospodářské a sociální soudržnosti.

Čtvrtá část zákona, Koordinace hospodářské a sociální soudržnosti, vymezuje **regiony soudržnosti** a definuje na jejich úrovni dva orgány **Regionální radu** a **Výbor regionálního rozvoje**, které nahradí činnost stávajících Regionálních řídicích a monitorovacích výborů. Tyto orgány budou zodpovědní za řízení a monitorování procesu využívání pomoci z předstrukturálních (předvstupních) a později ze strukturálních fondů Evropské unie - jde tedy o respektování principu oddělení funkce řídicí od funkce monitorovací, který je od EU vyžadován.

- **Vymezení regionů soudržnosti** - Příjem pomoci od Evropských společenství se bude uskutečňovat v rámci regionů soudržnosti, vymezených tímto zákonem a odpovídajících územním statistickým jednotkám NUTS 2, dohodnutých s EU na základě kritérií pro jejich utváření. Nezbytnost stanovení regionů soudržnosti zákonem vyplývá mimo jiné ze skutečnosti, že v nich budou zřizovány orgány, které budou zabezpečovat zákonem stanovené úkoly, týkající se rozvoje těchto regionů.

- **Řídicím orgánem** na úrovni NUTS 2 bude **Regionální rada** (dále jen Rada). Rada zabezpečuje vypracování a realizaci programů spolufinancovaných z fondů a úkoly spojené s využíváním těchto finančních prostředků. Zejména rozhoduje o přidělení prostředků na jednotlivá opatření a aktivity a také odpovídá za jejich efektivní využívání. V regionech soudrž-

nosti vymezených územím dvou nebo více krajů volí členy Rady zastupitelstva krajů z řad svých členů - každý kraj bude v Radě zastoupen 10 členy. V regionech soudržnosti vymezených územím jednoho kraje plní úkoly Rady zastupitelstvo kraje v přenesené působnosti. Zastupitelstva krajů, tvořících region soudržnosti, mohou Radě svěřit projednávání a rozhodování dalších úkolů, na kterých se dohodnou v rámci spolupráce krajů dle zákona č. 129/2000 Sb., o krajích. Rada se usnává většinou hlasů všech svých členů - v případě, kdy je region soudržnosti tvořen dvěma resp. třemi kraji, musí být zároveň dosaženo většiny hlasů zástupců každého kraje zvlášť. Předsedu volí Rada z řad svých členů.

- Monitorovacím orgánem na úrovni NUTS 2 bude Radou zřízený **Výbor regionálního rozvoje** (dále jen Výbor). Jde o koordináční a poradní orgán, který plní úkoly na úseku organizace a kontroly využívání pomoci z předstrukturálních a strukturálních fondů. Členy Výboru jsou dle principu partnerství Radou volení zástupci krajů, jakož i zástupci obcí, správních úřadů, podnikatelů, odborů a nestátních neziskových organizací, případně další osoby. Výbor sleduje a vyhodnocuje realizaci pomoci poskytované z fondů a předkládá Radě návrhy dalšího postupu. Podrobnosti týkající se složení, organizace a činnosti Výboru stanoví jeho statut, který schvaluje Ministerstvo pro místní rozvoj ČR na návrh Rady. Podrobnosti jednání Výboru stanoví jeho jednací řád schvalovaný Radou.

Regionální řídicí a monitorovací výbor NUTS 2 - Severovýchod

Region NUTS 2 - Severovýchod je jako jediná územní jednotka složen ze třech krajů. Rozlohou 12 440 km² se řadí na třetí místo a počtem obyvatel 1 491 tis. na druhé místo v rámci České republiky.

Činnost Regionálního řídicího a monitorovacího výboru NUTS 2 - Severovýchod se řídí statutem RŘMV, schváleným na ustavujícím zasedání 19. 4. 1999. Jednání RŘMV upravuje jednací řád. Výbor je složen z 35 členů jmenovaných ministrem pro místní rozvoj ČR, a to zástupců státní správy, samosprávy, podnikatelských a neziskových subjektů, zástupců ústředních orgánů státní správy, zákonodárných sborů a dalších významných institucí. Aktuální složení je uvedeno na internetových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj (MMR) ČR (<http://www.mmr.cz>) v odkazu *Regionální politika*.

Regionální řídicí a monitorovací výbor ustavil pro podporu své činnosti šest pracovních skupin (Infrastruktura, Ekonomický rozvoj, Lidské zdroje, Zemědělství a rozvoj venkova, Životní prostředí a Cestovní ruch), z nichž každá je složena z 15 členů jmenovaných Regionálním řídicím a monitorovacím výborem při zachování parity všech tří krajů. Jejich činnost spočívá v poskytování odborných stanovisek a doporučení pro rozhodování RŘMV, monitorování přípravy rozvojových dokumentů a jejich oponentuře, iniciaci bodů programu jednání RŘMV aj.

Administrativní podporu pro činnost Regionálního řídicího a monitorovacího výboru zajišťuje sekretariát, který na pokyn předsedy RŘMV svolává zasedání výboru a organizuje jeho průběh. Zároveň pomáhá předsedovi při plnění jeho povinností. V současné době je funkce sekretariátu RŘMV NUTS 2 - Severovýchod vykonávána jedním pracovníkem Ministerstva pro místní rozvoj ČR.

Programové dokumenty na úrovni NUTS 2 - Severovýchod

V roce 1999 se díky činnosti všech členů RŘMV, jeho pracovních skupin i dalších zúčastněných subjektů, podařilo v souladu s principem partnerství zpracovat oba důležité regionální rozvojové dokumenty na úrovni NUTS 2 - Severovýchod: Regionální konzultační dokument (RKD) a Regionální operační program (ROP). Zpracovatelem obou dokumentů bylo konsorcium Agentur regionálního rozvoje z Liberce, Pardubic a Hradce Králové.

1) Regionální konzultační dokument Severovýchod byl dokončen v červnu 1999. Konzultační dokumenty jednotlivých NUTS 2 tvoří regionální část Národního rozvojového plánu ČR (RDP - Regional Development Plan), jehož přípravou je pověřeno Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Východiskem pro zpracování RKD byly již existující Regionální strategie rozvoje vypracované pro úroveň NUTS 3 (kraje) Regionálními koordináčními skupinami. Regionální konzultační dokumenty zahrnují stručnou analýzu existující situace v regionu, strategické cíle, jichž má být dosaženo výhledově, i specifické cíle pro střednědobé období, priority, o jejichž realizaci je nutno přednostně usilovat, cesty k jejich dosažení i předpokládané finanční náklady na jejich realizaci. Klíčovou náplní konzultačních dokumentů bylo stanovení priorit, jež jsou dále rozpracovány v operačních programech. Priority stanovené v RKD Severovýchod jsou - včetně pořadí - následující (v závorce je u každé priority uveden hlavní cíl, jehož má být dosaženo):

- **Infrastruktura - logistika** (napojení regionu na republikovou a evropskou komunikační síť a vypracování rozvojových dokumentů, plánů a generelů, vytvoření integrovaných regionálních systémů, rozvoj technické infrastruktury měst a obcí).
- **Ekonomický potenciál** (transformace výrobního prostředí na úroveň standardní tržní ekonomiky cestou restrukturalizace, optimalizace a inovace oborů, výrob a technologií).
- **Zemědělství a rozvoj venkova** (stabilizace života obyvatel venkova cestou tradičních i nových forem zemědělských i nezemědělských aktivit při respektování krajinnotvorných funkcí zemědělství a lesnictví).
- **Lidské zdroje** (optimalizace sítě a kapacit vzdělávací soustavy, zdravotnických, sociálních, kulturních a sportovních zařízení, zlepšování životních podmínek obyvatelstva a dosažení souladu mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce).
- **Životní prostředí** (zajištění zdravého životního prostředí a ochrany obyvatelstva, využívání přírodního a nerostného bohatství při uplatňování zásad trvale udržitelného rozvoje).
- **Cestovní ruch** (zvyšování kvality služeb a celoročního využití kapacit cestovního ruchu, dobudování středisek zimní a letní rekreace, rozvoj vhodných forem turistiky a přeshraničního cestovního ruchu).

2) Regionální operační program Severovýchod byl dokončen v listopadu 1999. Zpracování ROP vycházelo z doporučené metodiky pro vypracování ROP s využitím schválené Strategie regionálního rozvoje ČR a jednotlivých Strategií rozvoje Královéhradeckého, Libereckého a Pardubického kraje, z přijatých tezí a závěrů RDP ČR a v neposlední řadě ze schváleného Regionálního konzultačního dokumentu Severovýchod. Regionální operační program NUTS 2 - Severovýchod se skládá ze čtyř nosných kapitol:

1. **Analýza regionu** (Obsahem první kapitoly je socioekonomická analýza regionu, retrospektivní pohled na ukazatele dyna-

miky sociálního a ekonomického vývoje regionu a SWOT analýza vývojových tendencí a potenciálu rozvoje regionu.)

2. **Cíle, strategické prioritní oblasti a opatření** (Druhá kapitola se zaměřuje na formulaci strategické vize rozvoje regionu, hlavního cíle a dílčích cílů ROP v návrhovém období, popis strategických prioritních oblastí a návrh opatření, jejichž prostřednictvím bude strategický cíl naplňován.)
3. **Rámcový návrh financování - finanční alokace** (Obsahem třetí kapitoly je finanční plán ROP. Analytická část poskytuje přehled výdajů na jednotlivé prioritní oblasti v uplynulém období. Prognóza na období 2000 - 2006 stanoví předpokládané rozdělení disponibilních zdrojů na vybrané prioritní oblasti a jednotlivá opatření včetně časového harmonogramu jejich využití.)
4. **Zabezpečení realizace ROP** (Čtvrtá kapitola se zabývá zásadami řízení, monitorování a hodnocení ROP v regionu a návrhem realizačních postupů - implementací.)

Součástí ROP jsou rovněž **Přílohy** s uvedením podrobného popisu a specifikace jednotlivých schválených priorit, opatření a aktivit na období 2000 - 2006.

Do Regionálního konzultačního dokumentu NUTS 2 - Severovýchod, který je součástí regionální části RDP, je možno nahlédnout na internetových stránkách MMR ČR (<http://www.mmr.cz>) v odkazu *Národní rozvojový plán*. Regionální operační program Severovýchod je vystaven například na adrese liberecké Agentury regionálního rozvoje (<http://www.arr-nisa.cz>) v odkazu *Regionální rozvoj*.

Závěr

Regionální řídicí a monitorovací výbory přispěly za dobu svého působení (v letech 1999 - 2000) významným dílem k dosa-

vnímu průběhu procesu přípravy České republiky na čerpání prostředků z předvstupních a později ze strukturálních fondů a Kohezního fondu EU, a to především svou aktivitou v oblasti přípravy programových dokumentů a při koordinaci činností spojených s politikou hospodářské a sociální soudržnosti na úrovni regionu NUTS 2. Na základě zákona o podpoře regionálního rozvoje č. 248/2000 Sb. přechází dnem 1. ledna 2001 působnost RŘMV na Regionální rady a Výbory regionálního rozvoje, jejichž úkolem bude, aby v započatém procesu úspěšně a v souladu se všemi principy regionální politiky EU pokračovaly.

Ing. Michaela Havrdová
MMR

Prameny:

Regionální konzultační dokument NUTS 2 - Severovýchod
Regionální operační program NUTS 2 - Severovýchod
Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje
Brožury č. 1 - 3 o strukturálních fondech, vydávané MMR ČR
Usnesení vlády č. 707/1998, k vymezení územních jednotek NUTS na území ČR
Usnesení vlády č. 40/1999, o zabezpečení přípravy pro využívání strukturálních fondů a Kohezního fondu EU
Statut a jednacím řád Řídicího a monitorovacího výboru NUTS 2 - Severovýchod

¹⁾ *Regionem NUTS 1 se stala celá ČR. Úroveň NUTS 2 tvoří 8 jednotek, které se skládají z 1 - 3 krajů a mají mezi 1 - 1,7 mil. obyvatel. Regiony NUTS 3 jsou tožné s územími 14 krajů. Region NUTS 4 představuje úroveň okresů a těch je v republice 77. Úroveň NUTS 5 odpovídají obce.*